

Exam. Code : 214804
Subject Code : 5818

M.A. Music (Instrumental) 4th Semester
ESSAYS ON INDIAN MUSIC AND RESEARCH
IN MUSIC

Paper—XIV

Time Allowed—3 Hours] [Maximum Marks—100

Note :— Attempt any FIVE questions. Question No. 1 is compulsory. All questions carry equal marks.

1. Answer the following questions in one line each :

- (i) Write one example of Harmony.
- (ii) How many Paranas of Tala are there ?
- (iii) Define the word research.
- (iv) Name any two steps of research.
- (v) How many basic chords of harmony are there ?
- (vi) Write the numbers of Sangeet Ratnakar's chapters.
- (vii) Which scholar gave Dashvidh Raga Vargikaran ?
- (viii) What is the Rasa of Shadaj Swara ?
- (ix) According to Ahobal, the number of 'swaras' are.....

- (x) Who is the writer of Raga Tarangini ?
- (xi) How many Grams in Indian Classical Music are there ?
- (xii) How many Murchhana are there in Shadaj Gram ?
- (xiii) What do you understand by Research ?
- (xiv) Give an example of bibliography.
- (xv) What is historical research ?
- (xvi) Write down names of any two folk instruments of Punjab.
- (xvii) Who is the writer of Sangeet Parijat ?
- (xviii) Name two String instruments of Vedic period.
- (xix) Name two Sushir Vadyas of Vedic period.
- (xx) Write the Bols of Razakhani Gat.
2. What is the meaning of research ? Explain it with its scope in the field of Music.
3. Write the different methods of research in detail.
4. Explain the different styles of bibliography.
5. Write in detail about acoustic instruments.
6. What is the importance of music in yoga ?
7. What is the role of mood and expression in Music ?
8. Describe in detail the interrelationship between Music and Physics.

(Punjabi Version)

ਨੋਟ :—ਕੋਈ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 1 ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਅੰਕ ਹਨ।

1. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਇੱਕ ਪੰਕਤੀ ਵਿੱਚ ਦਿਓ :

- (i) ਹਾਰਮੋਨੀ ਦਾ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਨ ਦਿਓ।
- (ii) ਤਾਲ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਪਰਨ ਹਨ?
- (iii) 'ਖੋਜ' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ।
- (iv) ਖੋਜ ਦੇ ਦੋ ਚਰਨ ਲਿਖੋ।
- (v) ਹਾਰਮੋਨੀ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਕੋਰਡ ਹੁੰਦੇ ਹਨ?
- (vi) ਸੰਗੀਤ ਰਤਨਾਕਰ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਅਧਿਆਏ ਹਨ?
- (vii) ਕਿਹੜੇ ਵਿਦਵਾਨ ਨੇ ਦਸ਼ਵਿਧ ਰਾਗ ਵਰਗੀਕਰਨ ਦਿੱਤਾ?
- (viii) ਸ਼ੜਜ ਸਵਰ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਰਸ ਦਾ ਨਾਮ ਲਿਖੋ।
- (ix) ਪੰ. ਅਹੋਬਲ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਸਵਰਾਂ ਦੀ ਸੰਖਿਆ _____ ਹੈ।
- (x) ਰਾਗ ਤਰੰਗਣੀ ਦੇ ਲੇਖਕ ਕੌਣ ਹਨ?
- (xi) ਭਾਰਤੀ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਸੰਗੀਤ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ ਗਰਾਮ ਹਨ?
- (xii) ਸ਼ੜਜ ਗਰਾਮ ਦੀ ਕਿੰਨੀ ਮੂਰਛਨਾਂ ਹਨ?

- (xiii) ਖੋਜ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?
- (xiv) ਸੰਦਰਭਗ੍ਰੰਥਸੂਚੀ ਦਾ ਕੋਈ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਨ ਦਿਓ।
- (xv) ਇਤਹਾਸਿਕ ਖੋਜ ਕੀ ਹੈ?
- (xvi) ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕੋਈ ਦੋ ਲੋਕ-ਸਾਜ਼ ਦਾ ਨਾਮ ਲਿਖੋ।
- (xvii) ਸੰਗੀਤ ਪਰੀਜਾਤ ਦੇ ਲੇਖਕ ਕੌਣ ਹਨ?
- (xviii) ਵੈਦਿਕ ਕਾਲ ਦੇ ਕੋਈ ਦੋ ਤੱਤ ਸਾਜ਼ਾ ਦਾ ਨਾਮ ਲਿਖੋ।
- (xix) ਵੈਦਿਕ ਕਾਲ ਦੇ ਕੋਈ ਦੋ ਸੁਸ਼ਿਰ ਸਾਜ਼ਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਲਿਖੋ।
- (xx) ਰਜ਼ਾਖਾਨੀ ਗਤ ਦੇ ਬੋਲ ਲਿਖੋ।
2. ਖੋਜ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ? ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਇਸਦਾ ਸਰੂਪ ਕੀ ਹੈ?
3. ਖੋਜ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ-ਤਿੰਨ ਵਿਧਿਆਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਲਿਖੋ।
4. ਸੰਦਰਭਗ੍ਰੰਥਸੂਚੀ ਦੀ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਸ਼ੈਲੀਆਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਲਿਖੋ।
5. ਪੁਨੀਯੰਤਰਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਲਿਖੋ।
6. ਯੋਗ ਵਿੱਚ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਕੀ ਮਹੱਤਵ ਹੈ?
7. ਸੰਗੀਤ ਵਿੱਚ ਮਨੋਦਸ਼ਾ ਅਤੇ ਅਭਿਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਕੀ ਭੂਮਿਕਾ ਹੈ?
8. ਸੰਗੀਤ ਅਤੇ ਭੌਤਿਕੀ ਦਾ ਆਪਸੀ ਸਬੰਧ ਤੇ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਲਿਖੋ।

(Hindi Version)

नोट :— कोई पांच प्रश्न करें। प्रश्न संख्या 1 अनिवार्य है। सभी प्रश्नों के अंक समान हैं।

1. निम्नलिखित प्रश्नों का एक पंक्ति में उत्तर दें :

- (i) 'हार्मनी' का एक उदाहरण दें।
- (ii) ताल की कितनी परन हैं ?
- (iii) अनुसंधान शब्द को परिभाषित करें।
- (iv) अनुसंधान के दो सोपान लिखिये।
- (v) हार्मनी में मुख्य कितने कोरड होते हैं ?
- (vi) संगीत रत्नाकर के कितने अध्याय हैं ?
- (vii) कौनसे विद्वान ने दसविध राग वर्गीकरण दिये ?
- (viii) 'षड्ज स्वर' से उत्पन्न रस का नाम बताइये।
- (ix) पं. अहोबल के अनुसार 'स्वरो' की संख्या _____ हैं।
- (x) राग तरंगीनी के लेखक कौन हैं ?
- (xi) भारतीय शास्त्रीय संगीत में कितने ग्राम हैं ?
- (xii) षड्ज ग्राम में कितनी मूर्च्छना होती है ?
- (xiii) शोध से आपका क्या अभिप्राय है ?
- (xiv) संदर्भ ग्रन्थ का कोई एक उदाहरण दें।
- (xv) ऐतिहासिक शोध क्या है ?
- (xvi) पंजाब के कोई दो लोक वाद्यों के नाम लिखिये।

- (xvii) संगीत परिजात के लेखक कौन हैं ?
- (xviii) वैदिक काल के कोई दो तत् वाद्यों का नाम लिखिये।
- (xix) वैदिक काल के कोई दो शुषिर वाद्यों का नाम लिखिये।
- (xx) रज़ाखानी गत के बोल लिखिये।
2. शोध का क्या अर्थ है ? संगीत के संदर्भ में इसका विभिन्न स्वरूप क्या है ?
  3. शोध के विभिन्न विधियों के विषय में विस्तारपूर्वक लिखो।
  4. संदर्भग्रंथसूची की विभिन्न शैली के विषय में लिखें।
  5. ध्वनिक यंत्रों के विषय में विस्तारपूर्वक लिखो।
  6. योग में संगीत का क्या महत्व है ?
  7. संगीत में मनोदशा और अभिव्यक्ति की क्या भूमिका है ?
  8. संगीत और भौतिकी का अन्तर-संबंध पर विस्तारपूर्वक वर्णन कीजिये।